

ΑΡΓΟΝΑΥΤΗΣ

ΕΤΟΣ 33^ο
ΑΡ. ΦΥΛΛΟΥ 257

ΜΗΝΙΑΙΟ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΟΡΓΑΝΟ
ΤΗΣ ΕΥΞΕΙΝΟΥ ΛΕΣΧΗΣ ΒΕΡΟΙΑΣ

ΙΟΥΛΙΟΣ 2021
ΧΟΡΤΟΘΕΡΤΣ 2021

ΓΕΝΙΚΗ ΕΚΛΟΓΟΑΠΟΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ ΔΙΕΤΙΑΣ 2019-20

Το Πνευματικό - Πολιτιστικό Κέντρο της λέσχης στο Πανόραμα Βεροίας, γέμισε μετά από καιρό λόγω της πανδημίας, από μέλη μας την Κυριακή 27 Ιουνίου 2021 όπου πραγματοποιήθηκε η εκλογοαπολογιστική Τακτική Γενική Συνέλευση για τη διετία 2019-20, σύμφωνα με το Καταστατικό του Συλλόγου.

Η Γενική Συνέλευση άρχισε με το πρώτο θέμα της ημερήσιας διάταξης ήτοι ο πρόεδρος της Ε.Λ.Β. κ. Νίκος Τουμπουλίδης έκανε το διοικητικό απολογισμό όπου αναφέρθηκε αναλυτικά στα πεπραγμένα της προηγούμενης διετίας παρουσιάζοντας το έργο της κάθε εφορίας και ακολούθησε ο οικονομικός απολογισμός από τη ταμία κ. Σταθούλα Ανεσίδου.

Ο Πρόεδρος της Γ.Σ. κ. Κυριάκος Παλασιδής και ο Γραμματέας κ. Βαγγέλης Ιντζεβίδης αφού ολοκλήρωσαν με επιτυχία το έργο τους και εντός των προβλεπόμενων χρονικών ορίων, ευχήθηκαν καλή συνέχεια και καλή επιτυχία στο νέο ΔΣ.

Στη συνέχεια ακολούθησε η ετυμηγορία-ψηφοφορία των μελών της Λέσχης για την ανάδειξη του νέου Διοικητικού Συμβουλίου και της Εξελεγκτικής Επιτροπής, η οποία και ολοκληρώθηκε το απόγευμα.

Στη Γ.Σ. παρευρέθηκαν ο Δήμαρχος κ. Κων/νος Βοργιαζίδης, οι αντιδήμαρχοι κ. Α. Τσαχουρίδης και κ. Κ. Γρηγοριάδης, ο δημοτικός σύμβουλος κ. Κ. Θεοδωρίδης και οι πρώην πρόεδροι της λέσχης κ. Λ. Ζευγαρόπουλος, που είναι και μέλος του Δ.Σ. του Σωματείου Αγίου Γεωργίου Περιοτερέωτα, ο κ. Π. Σαρημυχαηλίδης και ο Χ. Καπουρτίδης που είναι και μέλος της Π.Ο.Ε. και της Διεθνούς Συνομοσπονδίας Ποντίων Ελλήνων και πολλά μέλη του συλλόγου.

Ο Ιούλιος στον Πόντο

«Έρθεν και ο Χορτοθέρτς, έπαρ' το καγάν σο χέρ' τ'ς»

Στον Πόντο ο Ιούλιος λεγόταν Χορτοθέρτς, γιατί ήταν ο μήνας του θερισμού των χόρτων: «Έρθεν και ο Χορτοθέρτς, Έπαρ' το καγάν' (δρεπάνι) σο χέρ' τ' (χέρι σου)».

Στην Κερασούντα, Κοτώρα, Τρίπολη, Χαλδία και Σάντα τον έλεγαν ο Χορτοθέρτς, ενώ στην Τραπεζούντα Χορτοθέρ'ς, αλλά και Χορτοθέρτς.

Στα Σούρμενα και στη Ματσούκα λεγόταν Θερ'νός και στην Κρώμνη και με τα δύο ονόματα.

Θερ'νός μας παραδίδει και ο Φαίδων Κουκουλές ότι λεγότανε στον Πόντο, γράφοντας τα εξής: «Πόσον τούτο είναι ακριβές δεικνύει ότι κατά μεν τους βυζαντινούς χρόνους με τον θερισμόν σχετίζεται ο Ιούλιος, ο εν Πόντω Θερ'νός λεγόμενος».

Το όνομα Χορτοθέρτς (Ιούλιος) παράγεται από το ουσιαστικό χόρτον και το ρήμα θερίζω. Από το όνομα αυτού του μήνα έχομε και τα παράγωγα, το επίθετο χορτοθερέσιν, που σημαίνει αυτό που παράγεται κατά το μήνα Ιούλιο επίσης, το χορτοθέριν, που σημαίνει α) τόπος θερισμού, κατάλληλος για θέρισμα και β) τόπος θερισμένος.

Συνέχεια στην 6η σελίδα

ΤΟ ΜΗΝΥΜΑ ΤΟΥ ΝΕΟΥ Δ.Σ. ΤΗΣ ΛΕΣΧΗΣ

κατανομή αξιωματών

Κατά την πρώτη συνεδρίαση του νέου Δ.Σ. στις 27-06-2021 μετά την Εκλογοαπολογιστική Τακτική Γενική Συνέλευση έγινε η κατανομή των αξιωματών και η νέα σύνθεση του Δ.Σ. της Ευξεινού Λέσχης Βεροίας για τη διετία 2021-2022, έχει ως εξής:

Πρόεδρος
Α' Αντιπρόεδρος
Β' Αντιπρόεδρος
Γ. Γραμματέας
Ταμίας
Εφ. Δημ. Σχέσεων
Εφ. Κ-Α Περιουσίας
Εφ. Εκδηλώσεων
Εφ. Τμημάτων

Τουμπουλίδης Νικόλαος του Κωνσταντίνου
Θεοδωρίδης Σπυρίδων του Γεωργίου
Φωτιάδης Φιλοκτήμων του Γεωργίου
Τογκουσίδου Ευαγγελία του Αθανασίου
Ανεσίδου Ευσταθία του Ευσταθίου
Χαραλαμπίδης Νικόλαος του Αντωνίου
Γεωργιάδου Ηλέκτρα του Κων/νου
Στεργιάδης Τριαντάφυλλος του Φωτίου
Κοτίδης Ιωάννης του Γεωργίου

Αγαπητά μέλη και συνεργάτες, μικροί και μεγάλοι φίλοι της Ευξεινού Λέσχης Βεροίας (ΕΛΒ), μετά τις σημερινές εκλογές, αναλαμβάνουμε τη διοίκηση της Λέσχης μας, για τη διετία 2021-22.

Συνέχεια στη 6η σελίδα

ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗ

Γράφει: ο Γιώργος Χειμωνίδης

Είναι πιστεύω γνωστό σε όλους μας ότι, η ανάγνωση των κειμένων της ποντιακής διαλέκτου είναι λίγο δύσκολη και η ερμηνεία και η κατανόησή της δυσκολότερη. Οι λόγοι αυτοί ήταν και συνεχίζουν να είναι η κύρια αιτία της μείωσης του αριθμού των αναγνωστών των ποντιακών κειμένων.

Αναρωτιέμαι, πώς να αποφασίσει κάποιος και ιδιαίτερα με ποια διάθεση να το κάνει, να διαβάσει ένα ποντιακό γραπτό το οποίο στη συνέχεια δεν θα είναι σε θέση να το ερμηνεύσει και να το κατανοήσει;

Συνέχεια στην 5η σελίδα

ΑΡΓΟΝΑΥΤΗΣ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

ΤΗΣ ΕΥΞΕΙΝΟΥ ΛΕΣΧΗΣ ΒΕΡΟΙΑΣ

www.elverias.gr

ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ - ΕΚΔΟΤΗΣ
ΕΥΞΕΙΝΟΣ ΛΕΣΧΗ ΒΕΡΟΙΑΣ
Λάμπ. Πορφύρα 1- Πανόραμα Βέροιας
Τηλ.: 2331072060 - Fax: 2331028356
Βέροια - Τ.Κ. 59132
Email: info@elverias.gr

Ιδρυτής
+ ΙΩΑΝΝΗΣ ΜΕΛΕΤΙΔΗΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
Ε.Λ.ΒΕΡΟΙΑΣ

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΥΛΗΣ
ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ ΚΑΠΟΥΡΤΙΔΗΣ
ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΤΟΥΜΠΟΥΛΙΔΗΣ

ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ
ΜΑΡΙΑ ΣΑΛΟΝΙΚΙΔΟΥ

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΗΣ
ΕΥΞΕΙΝΟΣ ΛΕΣΧΗ ΒΕΡΟΙΑΣ

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΚΑΙ ΕΚΤΥΠΩΣΗ
ΚΑΡΑΜΑΝΛΙΔΗΣ Ν. & ΣΙΑ Ο.Ε.
ΝΕΑ ΝΙΚΟΜΗΔΕΙΑ
ΤΗΛ. 23310 90339 - 90234

ΑΡΓΟΝΑΥΤΗΣ
Λ. Πορφύρα 1
591 32 - ΒΕΡΟΙΑ ΗΜΑΘΙΑΣ
Κωδικός 1000001

Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ

ΤΗΣ Ε.Λ. ΒΕΡΟΙΑΣ

Λειτουργεί καθημερινά πλην
Παρασκευής και Σαββάτου
από τις 17:00 έως τις 21:00.

ΧΟΡΗΓΟΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

e-pontos.gr
pontostv.gr
verianet.gr
inveria.gr
alexandriamou.gr
24oresimathia.gr
pliroforiodotis.gr
laikoyra.gr
faretra.info
veriamou.blogspot.com
βεροιώτης.gr
alexandreia-gidas.gr
imathia-live.blogspot.com
blogspotanthemia.com
amosimathia.blogspot.com
idisi-gr.blogspot.gr
arive.gr
efxinospontos.gr

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΑ ΝΕΑ

06-06-2021

Εκπροσώπηση του συλλόγου στις εκδηλώσεις του Π.Α.Σ Πατρίδας "Ευστάθιος Χωραφάς" για τα 100 χρόνια ερχομού στην Ελλάδα.

19-06-2021

Εκπροσώπηση του συλλόγου στις εκδηλώσεις του Π.Σ. Λευκαδίων "Τα Ανθήματα" με θέμα τη γενοκτονία.

27-06-2021

Γενική Συνέλευση και εκλογές για την ανάδειξη νέου Δ.Σ. του συλλόγου

Ίδιες ρίζες σε πολλά επώνυμα

Κάποια επώνυμα μας έχουν και τουρκικές ρίζες. Ας δούμε μερικά από αυτά που είναι πολύ γνώριμα, αλλά και άλλα που έχουν αυτές τις ρίζες.

Αϊβάζης: ο άνδρας υπηρέτης

Αιπάλης: ο χαζός

Βαλαβάνης: αυτός που έχει μεγάλο κεφάλι

Βούρος: ο παλμός, το παλμικό χτύπημα

Γαρμής: ο δυτικός άνεμος

Γιαδικιάρου: ο ταραχοποιός άνθρωπος

Δανακός: Ο μη έχων νου

Ζαΐμης: ο κάτοχος γης, ο φεουδάρχης, ο φοροεισπράκτορας

Καραβάνας: η κατσαρόλα, το συσσίτιο

Κατής: ο δικαστής

Κουγιουμτζής: ο χρυσοχός, ο έμπορος χρυσαφικών

Κουμανταρέας: ο αρχηγός, ο διοικητής

Ντελής: ο τρελός

Πεχλιβάνης: ο δυνατός

Τσαούσης: ο διοικητής

Ταχτοής: ο χτίστης

Τσιπλακόπουλος: ο γυμνός

Τσακαλίδης: ο πολύ καλός σε όλα

Χατζής: ο προσκυνητής στη Μέκκα, στην ιερή πόλη του Ισλάμ
Αυτά τα επώνυμα στην Τουρκία ακούγονται συνήθως με τη κατάληξη -ογλου (που σημαίνει παιδί του...) και στην Ελλάδα με την κατάληξη -ίδης, -οπουλος, κλπ.

Ιδιαίτερα σε περιοχές όπου συνυπήρχαν οι Έλληνες με τους Τούρκους συναντάμε απίστευτα επώνυμα που έχουν κοινή ρίζα. Λέτε να είναι τυχαίο ή πιθανόν να είναι χριστιανοί απόγονοι των γενοκτονηθέντων Ελλήνων που άλλαξαν τα επώνυμα τους σε -ογλου για να γλυτώσουν από την τουρκική μανία.

Στο πέρασμα του χρόνου κάποιοι άλλαξαν και ίσως κάποιοι άλλοι να τα αλλάξουν αλλά και κάποιοι θα τα κρατήσουν για να θυμούνται τις ρίζες τους.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

ΙΟΥΛΙΟΥ

Ουδέν λόγω πανδημίας

Από το ημερολόγιο του 2017

ΩΤΙΑ

από την Θεοδωρίδου Ανθούλα

ΔΟΣΟΛΟΓΙΑ

Υλικά:

- Αυγά: 5
- Γιαούρτι ½ κιλό ή 1 μεγάλη κούπα
- Ζάχαρη: 1 κούπα
- Ελαιόλαδο: 1 κούπα
- Τσίπουρο: 1 σφηνάκι
- Μπέικιν: 1 τεμάχιο
- Σόδα μαγειρική: 1 κουταλάκι του γλυκού
- Μπυρομαγιά: ¼ του κύβου.

ΣΥΝΤΑΓΗ:

ΤΡΟΠΟΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ:

- Χτυπάμε τα αυγά με τη ζάχαρη.
- Προσθέτουμε το γιαούρτι και το λάδι.
- Κατόπιν βάζουμε το τσίπουρο.
- Προσθέτουμε το αλεύρι (όσο παίρνει).
- Βάζουμε το μπέικιν, τη σόδα και τη μπυρομαγιά.
- Το ζυμάρι να γίνει μέτριο, ούτε μαλακό ούτε σφιχτό πολύ.
- Μόλις γίνει η ζύμη εύπλαστη κόβουμε κομματάκια και τα πλάθουμε σε σχήμα αυτιών.
- Τα τηγανίζουμε σε αρκετό λάδι μέχρι να ροδίσουν.

Αποτελεί ένα υγιεινό βραδινό χειμωνιάτικο γλυκό με ιδιαίτερη γεύση.

ΔΙΑΦΟΡΑ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΙΚΑ

- Η σόδα δεν χρησιμεύει μόνο σαν χωνευτικό, αλλά μπορεί να τη χρησιμοποιήσετε για να καμάρεξε ερεθισμούς, τσουξίματα στα μάτια και μυϊκές κράμπες.

ΕΜΕΙΣ ΘΑ ΑΛΛΑΖΩΜΕ ΧΩΡΙΟΝ ΚΙ ΑΤΟΣ Θ' ΑΛΛΑΖ' ΤΙΑΦΤΙΑΡ'

Γιώργος Χειμωνίδης

Ο σχωρεμένον ο Στοφόρον έτον πολλά εφτωχός και αόματος· για τ' ατό τ' αγουρόπον ατ' εκουβάλ' νεν ατον απάν' αφ' κά'.

Έναν ημέραν επή'αν σον πακάλ' τη χωρί και επαίραν έναν οκάν ελάδ' και ο πακάλ' τα έγγραφεν σο τιαφτιάρ'ν ατ' δύο οκάδες.

Τον πουνρόν επαίραν ημ'σόν οκάν ζάχαρην κι εκείνος έγγραφεν έναν οκάν. Πολλά ημέρας 'κι εδέβαν επή'αν επαίραν 'ξαν έναν οκάν ελαίας κι εκείνος έγγραφεν δύο οκάδες. Τ' αγουρόπον είδεν τον πακάλ' και όνταν επή'αν σ' οοπίτ' είπεν τον κύρ'ν ατ':

- Πατέρα ο πακάλ'τς κλέφτ' μας και απ' ατά ντο δι' 'μας ατός γράφτ' τα διπλά.

- Ας γράφτ' πουλόπο μ' είπεν ο Στοφόρον, εμείς απ' ατά ντο γράφτ' παίρομε τα ημ' σά, την εβδομάδαν ντο έρ' ται εμείς θα αλλάζωμε χωρίον κι ατόςθ' αλλάζ' τιαφτιάρ'.

ΛΕΞΕΙΣ

Αφ'κά'= δυο λέξεις (από και κάτω)= απ'κά' =από κάτω= κάτω

Η οκά= μονάδα βάρους πριν το κιλό. Μια οκά είχε 400 δράμια και 1 οκά=1282 γραμμάρια του κιλού

Το τιαφτιάρ'ν = το τεφτέρι- το σημειωματάριο

Τον πουνρόν= την άλλη μέρα

Το ημ' σόν= το μισό (από το αρχαίο ήμισι-προφέρεται ημ' ψον)

'Ξαν= αξάν= ξανά -πάλι

Δί' = δίνει (από το ρήμα δίνω= δίνω-προσφέρω)

Η εβδομάδα ντο έρ'ται= η εβδομάδα που έρχεται - η επόμενη

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ

ΟΠΟΙΟΣ ΕΠΙΘΥΜΕΙ ΝΑ ΛΑΜΒΑΝΕΙ ΤΗΝ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ
«ΑΡΓΟΝΑΥΤΗΣ» ΣΕ ΕΝΤΥΠΗ ΜΟΡΦΗ ΝΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΕΙ
ΜΕ ΤΟ ΤΗΛΕΦΩΝΟ 2331090339

ΤΟ ΚΟΣΤΟΣ ΚΑΘΕ ΕΚΔΟΣΗΣ ΑΝΕΡΧΕΤΑΙ ΣΤΟ ΠΟΣΟ ΤΩΝ 3€

ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ

Παρακαλούνται τα μέλη της λέσχης να τακτοποιήσουν την ετήσια οικονομική συνδρομή τους, που είναι 10 €, σε κάποιον από τους παρακάτω τραπεζικούς λογαριασμούς:
ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ: GR 0201103250000032548052409
ALPHA : GR 610-1408-300-83000-200-201-3674

Οι Άγιοι του Πόντου

Αγία Κυριακή η Μεγαλομάρτυς

Τη μνήμη της Αγίας Μεγαλομάρτυρος Κυριακής τιμά στις 7 Ιουλίου, η Εκκλησία μας. Η Αγία Κυριακή ήταν κόρη του Δωροθέου και της Ευσεβίας. Αυτοί ήταν άτεκνοι και παρακαλούσαν το Θεό να τους δώσει παιδί. Πράγματι, ο Θεός ευδόκησε, και το χριστιανικό αυτό ζευγάρι, απέκτησε παιδί.

Γεννήθηκε ημέρα Κυριακή, γι' αυτό και της έδωσαν το όνομα Κυριακή. Κατά το διωγμό του Διοκλητιανού, το έτος 282 μ.Χ., οι γονείς της συνελήφθησαν και μετά από ανάκριση βασανίστηκαν και αποκεφαλίστηκαν από το δούκα Ιούστο.

Η δε Κυριακή παραπέμφθηκε στον Καίσαρα Μαξιμιανό, και από εκεί στον άρχοντα Βιθυνίας Ιλαριανό, ο οποίος της υπενθύμισε ότι η ομορφιά της είναι για απολαύσεις και όχι για βασανιστήρια. Τότε η παρθένος κόρη του απάντησε: «Ούτε στη νεότητα μου, ούτε στην ομορφιά μου δίνω την παραμικρή προσοχή. Και

τα λαμπρότερα από τα επίγεια πράγματα είναι προσωρινά, όπως τα άνθη και κούφια, όπως οι σκιές. Σήμερα, έπαρχε, είμαι όμορφη, αύριο μια άσχημη γριά. Να κάνω, λοιπόν, κέντρο της ζωής μου την ομορφιά μου;

Την αξία της, όμως, τη γνώρισα στις ρυτίδες, που την περιμένουν και στον τάφο που την καλεί. Νόμιμες, λοιπόν, ότι θα κάνω την τερατώδη ανοησία, να χάσω την αιώνια λαμπρότητα για να μείνω λίγο περισσότερο στη γη; Γι' αυτό στο ξαναλέω, έπαρχε: είμαι και θα είμαι στη ζωή και στο θάνατο χριστιανή».

Εξοργισμένος ο Ιλαριανός, σκληρά τη βασάνισε και διέταξε να την αποκεφαλίσουν. Αλλά πριν πέσει η σπάθη, προσευχόμενη παρέδωσε το πνεύμα της στον Κύριο.

Απολυτίκιον
Ήχος δ'. Ταχύ προκατάλαβε.
Κυρίων τον Κύριον, και Βασιλέα Χριστόν, εξ όλης ηγάπησας, Κυριακή της ψυχής, και χαίρουσα

ήθλησας, όθεν Παρθενομάρτυς, παρ' αυτού δοξασθείσα, βρύεις τοις σε τιμώνσιν, ιαμάτων την χάριν, τοις πάσιν αιτουμένη, πταισμάτων συγχώρησιν.

Κοντάκιον
Ήχος β'. Τα άνω ζητών.
Η Μάρτυς Χριστού, ημάς συνεκαλέσατο, τους άθλους αυτής, τους θείους και παλαιίσματα, εγκωμίοις άσαι νυν, φερωνύμως αυτή γαρ πέφηνεν, ως ανδρεία τω φρονήματι, κυρία νοός, τε και παθών απρεπών.

Αναδημοσίευση από το τεύχος 221 του Αργοναύτη

Η ιστορία του μονοκέφαλου αετού του Πόντου

Από την αρχή το επίσημο έμβλημα των Κομνηνών της Τραπεζούντας ήταν ο δικέφαλος αετός, που ήταν και το σύμβολο της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας των Παλαιολόγων.

Ο αυτοκράτορας όμως της Τραπεζούντας, Ιωάννης Β' (1280-1297), στη διάρκεια της επίσημης υποδοχής του στην Κωνσταντινούπολη (1282), υποχρεώθηκε από τον βυζαντινό αυτοκράτορα Μιχαήλ Παλαιολόγο να παρουσιαστεί μπροστά του με στολή δεσπότη και χωρίς τα επίσημα βυζαντινά εμβλήματα των αετών και τα πορφυρένια σανδάλια.

Αμέσως δε ύστερα από τις ευλογίες του γάμου με την Ευδοκία, ο Ιωάννης Β' τιμήθηκε με την άδεια του πεθερού του Μιχαήλ Παλαιολόγου να έχει τα αυτοκρατορικά εμβλήματα, αλλά με τον αετό μονοκέφαλο και όχι δικέφαλο.

Ο μονοκέφαλος όμως αετός, σαν σύμβολο δύναμης και σημασίας των Ελλήνων του Πόντου, διακρίνεται από τα πιο παλιά χρόνια, όπως φαίνεται στα νομίσματα της Σινώπης τον 4ο π.Χ. αιώνα.

Στα νομίσματα δε αυτά βλέπουμε πως ο αετός κοιτάζει προς το δεξί του φτερό. Για αποδείξεις παρουσιάζουμε τα παρακάτω:

Τα 4 αργυρά νομίσματα της Σινώπης στον 4ο π.Χ. αιώνα. που βρίσκονται στο Βρετανικό Μουσείο στο Λονδίνο, όλα δείχνουν τον αετό με κεφάλι του βλέποντας προς τη δεξιά φτερούγα. (όπως φαίνεται στην παράσταση που δημοσιεύουμε).

Τα αργυρά νομίσματα της Σινώπης στον 4ο αιώνα π.Χ., που βρίσκονται στο Νομισματικό Μουσείο στην Αθήνα, δείχνουν τον αετό να κοιτάζει προς το δεξί φτερό του.

Στο βιβλίο του .Η. Οικονομίδη 'Ο Πόντος και τα

Δίκαια του εν αυτό Ελληνισμού', που τυπώθηκε στην Αθήνα το 1920, και στη σελ. 146, ο αετός του νομίσματος της Σινώπης στον 4ο αιώνα π.Χ., έχει τον αετό να βλέπει προς το δεξί του φτερό.

Στο βιβλίο του Ντέβιντ Τάλμποτ Ράις «The Church of Hagia Sophia at Trebizond» που εκδόθηκε το 1968 στην Αγγλία, και στη σελίδα 118, υπάρχει η ολόσωμη τοιχογραφία του αυτοκράτορα Μανουήλ Α' που ίδρυσε την Αγία Σοφία στην Τραπεζούντα γύρω στα 1250. Η τοιχογραφία αυτή, σε κανονικό μέγεθος ανθρώπου, βρισκόταν μέχρι το 1850 στην Αγία Σοφία. Από τότε έχει εξαφανιστεί.

Στην τοιχογραφία αυτή και στα βασιλικά ενδύματα του αυτοκράτορα Μανουήλ Α υπάρχουν πάνω από 15 αετοί με τα κεφάλια τους βλέποντας προς το δεξί τους φτερό.

Όλοι οι τόμοι του Αρχείου Πόντου έχουν στο εξώφυλλο ένα νόμισμα της Σινώπης στον 4ο αιώνα π. Χ. που δείχνει το κεφάλι του αετού να έχει κλίση προς τη δεξιά του φτερούγα.

Στο Λεύκωμα του 1961 με τον τίτλο «1461 – 1961 Μνήμη Αυτοκρατορίας Μεγάλων Κομνηνών» της Επιτροπής Ποντιακών Μελετών των Αθηνών, οι αετοί έχουν κλίση των κεφαλιών τους προς τους δεξιούς τους ώμους.

Η σφραγίδα και τα χαρτοφάκελα της Επιτροπής Ποντιακών Μελετών των Αθηνών, από την ημέρα της ιδρύσεως της (1927), έχει τον αετό βλέποντας προς τη δεξιά του φτερούγα.

Ο αετός των Κομνηνών της Τραπεζούντας στο ηρώο των Ποντίων στην Καλλιθέα των Αθηνών κοιτάζει προς το δεξί του φτερό.

Συμπέρασμα: Στην αρχαιότητα και στην εποχή των Κομνηνών της Τραπεζούντας οι Έλληνες Πόντιοι είχαν για έμβλημα τους τον μονοκέφαλο αετό, με το κεφάλι του κοιτάζοντας προς το δεξί φτερό του.

Κωνσταντίνος Χιονίδης
Καθηγητής ιατρικής Πανεπιστημίου
Βοστώνης

Ο υψηλότερος υγρότοπος στην Τουρκία

Ένας τύρφης στην περιοχή Τραπεζούντας χιλιάδων ετών, περιλαμβάνει 600 εκτάρια όξινης τύρφης και είναι γνωστός ως ο μεγαλύτερος υγρότοπος μεγάλου υψομέτρου στην Τουρκία κινδυνεύει να εξαφανιστεί λόγω σκόπιμων ζημιών που προκλήθηκαν από αμέλεια και παράνομες κατασκευές.

Το 10.000 ετών μνημείο της φύσης που βρίσκεται στην περιοχή Ağaçbaşı, εκ των οποίων 50 εκτάρια έχουν κηρυχθεί «φυσική προστατευόμενη περιοχή» και «ευαίσθητη περιοχή προς προστασία», βρίσκεται υπό την απειλή παράνομης κατασκευής αφού έχει καεί τρεις φορές τα τελευταία τρία χρόνια από άγνωστα άτομα.

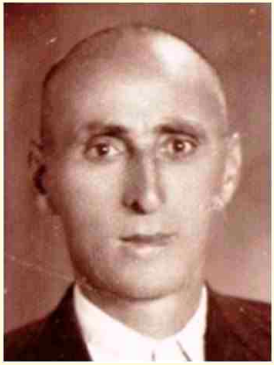
Σε αυτές τις πυρκαγιές, καταστράφηκε μια έκταση 25 εκταρίων του βάλτου όπου προστατευόταν ενδημικά είδη, και ως εκ τούτου χάθηκε μεγάλος αριθμός σαλαμάνδρων, τυφλοπόντικων, φωλιών πουλιών και πολλών ζωντανών ειδών στην περιοχή.

Καθώς οι συνεχιζόμενες ποινικές έρευνες για τις πυρκαγιές δεν μπορούσαν να φτάσουν στους υπεύθυνους, ο βάλτος ο οποίος περιγράφεται ως επιστημονικός θησαυρός, αντιμετωπίζει τώρα μια νέα, μη αναστρέψιμη και ανεπανόρθωτη απειλή, τις κατασκευές από σκυρόδεμα.

Ενώ η οπτική ρύπανση εμφανίστηκε ήδη στην ορεινή περιοχή, όπου ο αριθμός των παράνομων κατασκευών αυξήθηκε, παρατηρήθηκε επίσης ότι τα σκουπίδια απορρίπτονται αδιάκριτα σε υγρότοπους και ρυάκια, που ήταν οι βιότοποι των σαλαμάνδρων.

Ο İlyas Kumbasar, ξεναγός, επεσήμανε ότι η περιοχή δεν ήταν επαρκώς προστατευμένη και άρχισε να μετατρέπεται σε χωματερή ενώ ο Coşkun Erüz, πρόεδρος της Ένωσης για τη Διατήρηση των Φυσικών και Ιστορικών Αξιών δήλωσε: «Η παράνομη κατασκευή συνεχίζεται εντός της προστατευόμενης περιοχής αλλά δεν μπορούμε να πούμε ότι αυτές οι πυρκαγιές προκλήθηκαν από ατύχημα».

Η περιοχή αυτή βρίσκεται πάνω από τα χωριά στην περιοχή Σουρμέμων (Κατοχώρι), εκεί όπου πολλά χωριά μιλούν τα ποντιακά (rumca) σαν μητρική τους γλώσσα και υπάρχουν και αρκετοί κρυπτοχριστιανοί. Ας το έχουμε στο μυαλό μας και σε μελλοντικά 'προσκυνήματα' μας στην αλησμόνητη πατρίδα μας ας επισκεφθούμε και αυτήν την περιοχή.

Συνέχεια από το τεύχος 257

1908-1914

Τόν Ιούλιον του 1908 ό Σουλτάνος Απτούλ Χαμίτ ήναγκάσθη υπό του έν Θεσσαλονίκη κομιτάτου “Ένωση και Πρόοδος” νά επαναφέρει τό από του 1876 έν άχρηστήα συνταγματικόν πολίτευμα. Οί χριστιανικοί λαοί της Τουρκίας, ένόμισαν ώς ειλικρινείς τάς ύποσχέσεις των Νεοτούρκων, επανηγύρισαν την μεταβολήν μέ όλην την ειλικρίνειαν. ΑΛΛ' οί Νεότουρκοι είχαν ώς πρόγραμμα την διά παντός μέσου έξόντωσιν των χριστιανών ή ύπαρξιν των όποιών έδιδεν εις τούς Εύρωπαίους άφορμήν νά επεμβαίνωσιν εις τά έσωτερικά του κράτους.

Πρίν από τούς Νεοτούρκους οί Έλληνες και Μωαμεθανοί έζων εις τόν Πόντον έν άγαστή άρμονία, άλλ' από τό 1908 ή κατάσταση μετεβλήθη. Έμπιστοι του κομιτάτου διέτρεχον πόλεις και χωρία συνεκέντρωναν τούς Τούρκους εις τάς λέσχας των απεκάλυπτον τό πρόγραμμα έξορκίζοντες αυτούς επί του Κορανίου νά τηρήσουν έχεμύθειαν. Ο λαός εισήρχετο εκεί ώς πρόβατον και έξήρχετο τίγρης.

Λαός και κράτος ήρχισαν νά άμφισβητούν την επί των κτημάτων των κυριότητα των Ναών, Σχολείων, Κοινοτήτων και Μονών. Αν τά δικαστήρια δέν έγέγοντο όργανα του κομιτάτου, τό Δημόσιον παρουσίαζε πλαστούς τίτλους δήθεν Μουφτή ή Κατή και ήκύρουν τούς τίτλους των χριστιανών. Ανεστάλη ή έκδοσις Φιρμανίων άνεγέρσεις σχολών και ναών. Οί Καδήδες ήρχισαν νά επεμβαίνουν εις τά διαζύγια, διαθήκας και γενικώς εις όλην την δικαιοδοσίαν των Μητροπόλεων. Τά Δικαστήρια ήρχισαν νά κλητεύωσι κατ' ευθείαν τούς κληρικούς και ή άστυνομία συνελάμβανε κληρικούς και έκράτη αυτούς ώς έγκληματίας. “ ή Δευτέρα τουρκική βουλή έψήφισε ύποχρεωτικήν στρατολογία των χριστιανών των πρώτων στρατευσίμων ήλικιών”. άλλά τούς στρατευθέντας δέν κατέταξαν εις την ένοπλον δύναμιν άλλ' εις βοηθητικές ύπηρεσίας και εις τά εργατικά τάγματα. οί Έλληνες οί όποιοι άπεσνήθησαν την στρατιωτικήν ύπηρεσίαν και την ψυχολογίαν του στρατιώτου, έφευγον εις την Ρωσσίαν και άλλου, αί οικογένειαι αυτών άπωρφανίσθησαν, τό δέ έθνος έδέχθη πληγήν άφαιμάξεως της άνθούσης νεότητος και έφθινεν. Η τουρκική κυβέρνησις έδημιούργησε σκόπιμον πανικόν και μεταξύ των ύπερβάντων την στρατεύσιμον ήλικίαν, ώς μελλόντων και τούτων νά στρατευθώσι και ούτω έξηνάγκαζε και τούτους εις έκπατρισμόν.

Αί συνεχείς και τά τελευταία έτη επαναστάσεις των Αράβων, Δρούσων, Κούρδων και Αλβανών, αί έξαντλητικά έκστρατεία προς καταστολήν αυτών, ό Ιταλοτουρκικός και μετ' αυτόν ό Βαλκανικός πόλεμος έξήντησαν οικονομικώς την Τουρκίαν και την έξηνάγκασαν νά αύξήση τούς ύπάρχοντας φόρους και νά δημιουργήσει νέους εις βάρος κυρίως των χριστιανών εναντίον των όποιών έκαλλιιεργείτο ή δυσφορία, ό φανατισμός και ή έξέγερσις του όχλου. Ως αίτιαν της κακοδαιμονίας των Τούρκων παρίστανον την ύπαρξιν των χριστιανών διά τούς όποίους επροκαλούντο αί επεμβάσεις της

Ο ΠΟΝΤΟΣ ΑΝΑ ΤΟΥΣ ΑΙΩΝΑΣ

Ευστάθιου Αθανασιάδη - Τσαντεκίδη (από το ομώνυμο έργο του Γεροστάθη)

Ευρώπης και έβανκάλιζον την φαντασίαν των εις άπολαύσεις περιουσιών, θυγατέρων και γυναικών των άπίστων. Αμεσον άποτέλεσμα της ούτως δημιουργηθείσης καταστάσεως ήτο: οί κατά τόπους φόνοι, αί δυσμενείς προς τούς χριστιανούς άποφάσεις των δικαστηρίων, ό άποκλεισμός των Έλληνικών άτμοπλοίων και προϊόντων από των τουρκικών λιμένων. Ο άποκλεισμός των Έλλήνων από τάς συναλλαγάς, και έμπόριον, την παροχήν ή άνάληψιν έργασίας, ή συστηματική άπομάκρυνσις από τάς δημοσίας ύπηρεσίας, την Όθωμανικήν τράπεζαν, τό Μονοπώλιον του καπνου και τάς άλλας επιχειρήσεις. Όργανα του κομιτάτου άλλά και άστυνομικά τοιαύτα έφύλλατον έξω από τά έλληνικά καταστήματα και άπηγόρευον τούς μουσουλμάνους νά εισέλθωσι (μποϊκοτάζ). Τόσον άγριον μποϊκοτάζ έφηρμόσθη εις τό Ριζαίον, ώστε έγινεν άνάγκη νά γίνουν συνδρομαί εις Τραπεζούντα διά νά μή άποθάνουν της πείνης οί κάτοικοι του Ριζαίου. Τέλος έδημιουργούντο ψευδείς κατηγορίαί κατά των χριστιανών ίνα δικαιολογηθεί ή δίωξις αυτών. Κατά τό 1913 κρυφός χριστιανός σαρικοφόρος, κατέχων έμπιστευτικήν θέσιν, εισήλθε την νύκτα εις την Μητρόπολιν Τραπεζούντος από την όπισθίαν είσοδον και έπληροφόρησε ότι, έλαβον χώραν δύο μυστικάι συνεδριάσεις των παραγόντων του Νεοτουρκικού κομιτάτου όλου του νομου κατά τάς όποιάς άπεφασίσθη ή σφαγή των Έλλήνων αρχής γενομένης από Τραπεζούντος. Η Μητρόπολις έτηλεγράφησε σχετικώς προς τά Πατριαρχεία και έξήτησε την άποστολήν πολεμικών πλοίων προς έκφοβισμόν των Τούρκων και σωτηρίαν των χριστιανών. Το Πατριαρχείον παρεκάλεσε τούς πρέσβεις Αγγλίας και Ρωσσίας όπως λάβουν τά ένδεικνύόμενα μέτρα. Την έπομένην μοίρα του

Ρωσσικού στόλου έπλευσεν όλοταχώς προς την Τραπεζούντα και διά των χαιρετιστηρίων βολών έταπείνωσε την όφρύν των Τούρκων.

Τό Πατριαρχείον πολλάκις διεμαρτυρήθη προς την κυβέρνησην και κατήγγειλε τά εις βάρος των χριστιανών διαπραττόμενα έγκλήματα. Εις τάς διαμαρτυρίας και καταγγελίας του Πατριαρχείου και των μεγάλων Δυνάμεων ή κυβέρνησις προσεποιείτο άγνοιαν, ήρνείτο την αλήθειαν των καταγγελομένων, έδιδεν ύποσχέσεις συντόνου ενεργείας, έξέδιδεν άυστηράς διαταγάς προς τιμωρίαν των ύπευθύνων. ταύτοχρόνως όμως διά του κομιτάτου, διά μυστικών διαταγών, επαινούσε τούς διακριθέντας έν τοις διωγμοίς των χριστιανών, εισηγείτο την έντασιν αυτών, και ύπεδείκνυε τούς τρόπους της συγκαλύψεως των διαπραττομένων.

Τό Πατριαρχείον άπέκαμεν από τάς άτελευτήτους διαμαρτυρίας και παραστάσεις, άπεφάσισε νά άποκαλύψει ένώπιον όλου του κόσμου τούς ύπευθύνους της καταστάσεως και την 8η Μαΐου 1914 μετά άπόφασιν της Ιεράς Συνόδου και του Μεικτού Συμβουλίου, έκύρηξε την έν Τουρκίαν Όρθόδοξον Έκκλησίαν έν διωγμώ, διέταξεν εις ένδειξιν πένθους και διαμαρτυρίας τό κλείσιμον των εκκλησιών και των σχολείων, και άνήγγειλε τουτο διά έγκυκλίου προς τάς Μητροπόλεις, τάς αυτοκεφάλους εκκλησίας και τάς πρεσβείας των ξένων κρατών μετά έναδέ μήνα δι' έκτενοϋς ύπομνήματος έγνώρισε την κατάσταση των έν Τουρκία χριστιανών και εις τάς κυβερνήσεις των ξένων κρατών, και έξήτησεν την προστασίαν των.

(συνεχίζεται στο επόμενο τεύχος)

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Ο αυτοσαρκασμός και η αθυροστομία ήταν και συνεχίζουν να είναι χαρακτηριστικά στοιχεία του λαού μας. Το ελεύθερο ανέκδοτο που ακολουθεί αφιερώνεται με σεβασμό στη μνήμη του Παπά-Μανόλη Φωτιάδη, του εν ζωή Ηγούμενου της Μονής της Παναγίας Σουμελά.

ΑΤΟΣ ΑΜΟΝ ΝΤ' ΕΛΕΠΩ ΘΑ ΨΑΛΛΑΦΑ ΤΗΝ ΠΟΠΑΔΙΑΝ ΠΑ.

Ο δέσκαλον ο Γιάννης ο Τριανταφυλλίδης α σην Καστανέαν όνταν επέγ' νεν εψάλλεν απάν ση Σουμελάν εψαλάφεσεν α σον Ποπάν τον Μανόλην τον Φωτιάδην κερία για την εκκλησίαν τη χωρί. Ο ποπάς ειπεν ατόν: Δέσκαλε έπαρ' όσα κερία χρειάσκεσαι. Πολλά ημέρας 'κι εδέβαν εψαλάφεσεν τρανά λαμπάδας και ο ποπάς 'ξαν εδέκεν ατόν. Αμάν σο κιφάλ' απάν εψαλάφεσεν θυμίαμαν και καρβόνια και υστερνιά έστειλεν δύο παιδιά με τ' έναν καροτσάκ' να ψαλαφούν ολίγα κεραμίδια για το καμπαναριόν τη εκκλησίας τη χωρί. Ο ποπάς ατότε ετέρεσεν καλά τα παιδιά με το καροτσάκ' εχαμογέλασεν κι επεκεί ειπεν: Μέτα κι εσείν, τα κεραμίδια χαλάλ' ν ατ' άμα ατός άμον ντ' εσκάλωσεν σ' άλλο το μίαν θα ψαλαφά την ποπαδιαν πα.

ΑΥΤΟΣ ΟΠΩΣ ΒΛΕΠΩ ΘΑ ΖΗΤΗΣΕΙ ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΑΠΑΔΙΑ

Ο δάσκαλος ο Γιάννης ο Τριανταφυλλίδης από την Καστανιά όταν πήγαινε έψελνε επάνω στη Σουμελά ζήτησε από τον παπά τον Μανόλη τον Φωτιάδη κερία για την εκκλησία του χωριού. Ο παπάς του ειπε: Δάσκαλε πάρε όσα κερία χρειάζεσαι. Πολλές ημέρες δεν πέρασαν ζήτησε μεγάλες λαμπάδες και ο

παπάς τον ξαναέδωσε. Αμέσως μετά ζήτησε θυμίαμα και καρβουνάκια (για το θυμιατό) και ύστερα έστειλε δυο παιδιά με ένα καρότσι να ζητήσουν λίγα κεραμίδια για το καμπαναριό της εκκλησίας του χωριού. Ο παπάς τότε κοίταξε καλά τα παιδιά με το καρότσι, χαμογέλασε και ύστερα ειπε: Επιτέλους κι εσείς, τα κεραμίδια χαλάλι του, αλλά αυτός όπως ξεκίνησε (να ζητάει) την άλλη φορά θα ζητήσει και την παπαδιά.

Άγνωστες λέξεις:

εψαλάφεσεν= ζήτησε (αόριστος του ρήματος ψαλαφώ=ζητώ)

εδέκεν= έδωσε

εδέβαν = πέρασαν (αόριστος του ρήματος διαβαίνω=περνώ)

ετέρεσεν= κοίταξε (αόριστος του ρήματος τερών= κοιτάω)

μέτα κι εσείν= φράση η οποία ερμηνεύεται= επιτέλους κι εσείς= επιτέλους

άμον ντ' εσκάλωσεν= όπως ξεκίνησε (ρήμα σκαλώνω= ξεκινώ)

Σ' άλλο το μίαν= την άλλη φορά

Ιδιαίτερη σημείωση: Το ανέκδοτο αυτό το οποίο υπάρχει στην ύλη του βιβλίου του Λαογράφου Στάθη Αθανασιάδη «Ιστορία και Λαογραφία της Σαντάς – Τόμος Γ'- Θεσσαλονίκη 1970», μου το επανέλαβε χαμογελώντας ο αείμνηστος Παπά -Μανόλης όταν τον παρακάλεσα σε μια προσωπική μας συνάντηση στο προαύλιο της Μονής το 1997.

Γιώργος Χειμωνίδης

Γράφει:ο Γιώργος Χειμωνίδης

ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗ

Συνέχεια από την 1η σελίδα

Ακολουθώντας νοερά την αναφερόμενη μείωση του αριθμού των αναγνωστών των ποντιακών κειμένων και συγκρίνοντάς τον με τον αριθμό των αναγνωστών της δικής μου εφηβικής ζωής (τη δεκαετία του 1960) οδηγήθηκα μέσα από στενάχωρες αναμνήσεις και από δύσκολα προβλήματα τα οποία αντιμετώπισαμε και αναγκαστήκαμε να ξεπεράσουμε, προκειμένου να διατηρήσουμε αναλλοίωτη την πολιτιστική και πολιτισμική μας κληρονομιά. Στα αναφερόμενα χρόνια του παρελθόντος, αυτής της νεανικής μου ζωής, αγαπητέ αναγνώστη, υπήρχαν συμπολίτες μας, όχι απαραίτητα ποντιακής καταγωγής, οι οποίοι ήταν σε θέση να διαβάσουν έστω και λίγο δύσκολα ένα ποντιακό κείμενο και δυσκολότερα να το ερμηνεύσουν και να το κατανοήσουν, αλλά υπήρχαν.

Σήμερα στη δεκαετία του 2020 με: 1) Την κατάργηση της διδασκαλίας των Αρχαίων Ελληνικών στη Β/μια εκπαίδευση, 2) Την έρπουσα και πολύ επικίνδυνη εξάπλωση της «ξενομανίας» των νέων μας και όχι μόνο αυτών, 3) Την υπέρμετρη χρήση της Αγγλικής γλώσσας σε όλες τις εκφάνσεις της ζωής μας και 4) Την λεγόμενη «παγκοσμιοποίηση» οδηγηθήκαμε στη συρρίκνωση του αριθμού των αναγνωστών των ποντιακών κειμένων και σε μια εποχή που θα πρέπει να αντιδράσουμε δυναμικά για να μην οδηγηθούμε σε μη αναστρέψιμα καταστροφικά αδιέξοδα τα οποία θα είναι σχετικά: 1) Με την διαλεκτό μας, 2) Με τη μουσική μας, 3) Με τους χορούς και τα ήθη και έθιμά μας.

Ο βασικότερος κίνδυνος όμως της φθοράς της υπαρξιακής ταυτότητας ενός μικρού κυρίως λαού του πλανήτη μας, μέσα σ' αυτούς βρίσκεται και ο δικός μας, θα είναι «ο εφησυχασμός» αυτού του ίδιου του λαού. Ένας επιπόλαιος «εφησυχασμός» ο οποίος θα τον οδηγήσει με μαθηματική ακρίβεια σε μια αρρωστημένη «αδιαφορία» και αυτή με την δική της σειρά σε έναν όπως συνεχίζω να αποκαλώ, «ωχαδελφισμό». Άρα είναι ηλίου φαινότερο ότι την μεγαλύτερη υπαρξιακή φθορά θα την υποστεί ο λαός εκείνος ο οποίος δεν θα αντιδράσει δυναμικά σε όσα θα συμβούν και θα δεχθεί μοιρολατρικά τα όσα οι άλλοι λαοί αποφασίσουν γι αυτόν χωρίς αυτόν.

Άρα η μοναδική διέξοδος αποφυγής της λεγόμενης «παγκοσμιοποίησης» κι ότι συνεπάγεται αυτή, αγαπητέ αναγνώστη, θα είναι η συνέχεια του αγώνα μας για επιβίωση με μάχες που γνωρίζουμε σαν λαός να δίνουμε, όπως εκείνες των προγόνων μας, κυρίως εκεί στην αλησμόνητη πατρίδα μας τον Εύξεινο Πόντο, αλλά και εδώ στην Ελλάδα μετά τη Συνθήκη της «Λωζάννης» και την ανταλλαγή των πληθυσμών μεταξύ της Ελλάδας και της Τουρκία το 1923.

Στους αγώνες εκείνους, αλλά και σε αυτούς, τον πρώτο λόγο τον είχαν και θα τον έχουν οι νέοι, πάντα με την υπεύθυνη οργάνωση και καθοδήγηση των μεγαλύτερων, κι αυτό γιατί οι νέοι όλων των λαών της γης, μηδενός εξαιρουμένου, όταν αγωνίζονται για την πατρίδα και την καταγωγή τους κινδυνεύουν να παρασυρθούν και ορισμένες, λίγες φορές βέβαια, αλλά υπάρχουν και αυτές οι φορές, παρασύρονται από το πάθος και την απειρία τους και αποκλίνουν του κυρίου και βασικού στόχου τους. Και τότε: «Με την σκέψη τους στραμμένη στους υψηλούς οραματισμούς παραμένουν καθηλωμένοι στους ελώδεις πρόποδες των υψηλών οραματισμών».

Αυτό δεν το επέτρεψαν να συμβεί οι προγονοί μας για εικοσιοκτώ αιώνες εκεί στον μακρινό Πόντο στην αλησμόνητη πατρίδα μας, δεν θα το επιτρέψουμε τώρα εμείς και είμαι βέβαιος αύριο οι σημερινοί νέοι μας, στους δικούς τους απογόνους.

Επηρεασμένος από τα αναφερόμενα αποφάσισα, μια απόφαση που ευελπιστώ σύντομα να γίνει συλλογική, στο εξής να αποφεύγω να χρησιμοποιώ στα γραπτά κείμενα της Ποντιακής Διαλέκτου λέξεις ξένων γλωσσών. Έτσι πιστεύω πως αργά αλλά σταθερά τα γραπτά της θα γίνουν περισσότερα κατανοητά, θα προσελκύσουν περισσότερους αναγνώστες και θα προσφέρουν περισσότερα θετικά στοιχεία στην ερμηνεία και κατανόηση των κειμένων τους. Τις λέξεις των ξένων γλωσσών θα τις αντικαταστήσω με άλλες της ποντιακής διαλέκτου σεβόμενος πάντα τον ιστορικό και λαογραφικό χαρακτήρα τους και όπου αυτό θα είναι αδύνατο να γίνει με άλλες της ομιλούμενης Ελληνικής γλώσσας, όχι όμως ξένων γλωσσών.

Αισιοδοξώ και το τονίζω αυτό, η απόφασή μου αυτή να γίνει η αρχή ενός αγώνα τον οποίο θα πρέπει να κάνουμε συλλογικά και επειδή πάντα «μια καλή αρχή είναι το ήμισυ του παντός» ελπίζω πολύ σύντομα να έχουμε ευχάριστα αποτελέσματα.

Τέλος σεβόμενος τον πολύτιμο χώρο της εφημερίδας μας, αυτής του «ΑΡΓΟΝΑΥΤΗ», κλείνω τη μικρή αυτή παρέμβασή μου στα κοινά ποντιακά πράγματα της Ημαθίας γης, ενθυμούμενος το αρχαίο απόφθεγμά μας :«Οι λαοί πρέπει να θυμούνται για να διδάσκονται» Θεουκιδίδης.

ΛΙΓΕΣ ΑΠΟ ΤΙΣ ΛΕΞΕΙΣ ΤΩΝ ΞΕΝΩΝ ΓΛΩΣΣΩΝ

ΡΩΣΙΚΕΣ	ΤΟΥΡΚΙΚΕΣ
1. Το μαχόρ= φυτό του καπνού- ο καπνός	1. άντζιακ= αυτή τη στιγμή- μόλις
2. Το πατβάλ' = το υπόγειο	2. ατιάτ= συνήθεια
3. Η τοιχότκα = η φυματίωση	3. το γολαί= η ευκολία (όπως το κολάι)
ΑΡΜΕΝΙΚΕΣ	4. το ικράχ= η αηδία, η σιχασιά
1. Το ζεχίρ = το πικρό	5. το κυριάτο= η ασβέστη
2. Το αρκάπ= ο σκορπιός (το ακρέπ = ο σκορπιός)	6. το τόζ= η σκόνη
ΠΕΡΣΙΚΕΣ	7. το ομούτ= η ελπίδα
1. Η παχτσιά = ο μπαξές= ο κήπος	8. το τσιαμούρ= η λάσπη
2. Η γαρή= η γυναίκα	9. το γούμ= η άμμος κ.α
	Γιώργος Χειμωνίδης

Ουδείς αλάθητος

Εκείνα τα παλαιά τα χρόνά στην Αθήναν, όνταν εζήνεν εκεί ο φιλόσοφος ο Πλάτων, ερώτεσαν ατόν κάποιοι α' σοι μαθητάς ατ': " Διδάσκαλε σοφέ, δια βραχυτάτων, τι εστίν άνθρωπος;" Κι εκείνος εδώκεν σοίκον έναν ορισμόν: "ον, έμβιον, δίπουν, άπτερον ", κάποιον πράγμαν δηλαδή με ψ'ήν, ντο ές' δύο ποδάρά και 'κί ές' φτερά.

Ευρίουτον απότε την Αθήναν κι εκείνος τ' εμέτερον ο Διογένης, α' την Σινώπην τη Πόντου, κι όνταν έκ'σεν ατά, επικρογέλασεν. " Ντό ευρήκ'νε και λέγ'νε αβουτοίν' οι τρανοί οι φιλόσοφοι. Κρίμαν. Αμάν εράεψεν κι εύρεν έναν πετεινόν, ετσατσάλ'(τ)σεν ατόν, επεκέι παιρ' ατόν και πάει την αγοράν, όπου έσαν εκεί πολλοί αβαράδες".

Ήμποιοι έλεπαν τον Διογέнен αέτς, με τον τσάτσαλον τον πετεινόν σα ξέρâ τ', έτρεχαν από σουμά τ'. Άλλ' εγέλαναν με το θέαμαν, άλλ' πά' ορώταναν ατόν ντο θέλ' να λέει με τ' ατό ντο εποίκεν. Κι εκείνος " μη εθαρρείεν ", είπεν ατ'ς, " ατό ντο κρατώ, έν' πουλίν. Αρθωπος αληθινός έν'. Αέτς είπεν ο Πλάτων. Και κανείς άλλος 'κί εξέρ' την αλήθειαν κι άλλο καλλίον α' σ' ατόν. Αν ές' ατώρα δίκαιον ή άδικον, τ' εσέτερον έν' το πρόβλημαν".

Ποίον έν' το νόημαν τη ιστορίας; Ακομάν και οι σοφοί ευτάνε λάθη. Κι όσον αβουτοίν' είναι τρανοί, ατόσσον και τα λάθη ασυχώρετα. Λογικόν συμπέρασμαν: όσον πολλά τρανός έν' ο καθαις, ατόσσον πολλά πρέπ' να νουνίζ' πρώτα ντο θα λέει και ντο θα ευτάει.

Λεξιλόγιο

Δια βραχυτάτων: με τα λιγότερα (όσο το δυνατόν) λόγια

Ψ'ήν: συγκεκριμένη μορφή αντί της κανονικής ψυχήν. Με συγκοπή δηλαδή των ενδιάμεσων φθόγγων (υχ), ψ(υχ)ήν, ως μονοσύλλαβη λέξη. Αντί Γιαννινιώτες λέμε κι εμείς σήμερα Γιαννιώτες.

'κί: πρόκειται για το αρχαίο αρνητικό μόριο ου=όχι. Όταν η επόμενη του λέξη αρχίζει από φωνήεν, για λόγους ευφωνικούς προσλαμβάνει ένα κάπα (κ) και γίνεται ουκ (π.χ. ουκ ολίγα). Όταν όμως ακολουθεί λέξη με δασυνόμενο το αρχικό φωνήεν, η δασύτητά του περνάει στο (κ) και το μετατρέπει στο δασύ ουρανικό που είναι το (χ), π.χ ουχ ορώ. Κι όταν πάλι ακολουθεί λέξη από σύμφωνο, για να αποφύγουμε την εκφώνηση δυσπρόφερτων συμφωνικών συμπλεγμάτων, στο μέχρι τώρα ουκ ή ουχ παρεμβάλλουμε ένα ευφωνικό (ι), ώστε να έχουμε ουκί ή ουχί, οπότε ομαλοποιείται η εκφώνηση των συλλαβών. Άλλο π.χ. αν πω ουκ (ή ουχ) πεινώ και άλλο ουχί πεινώ. Από τους τύπους ουχί ή ουκί με την αφαίρεση του (ου) προκύπτουν οι νέες μορφές 'κί και 'χί. Στην ποντιακή διάλεκτο, θυγατέρα της ιωνικής, επεκράτησαν από τα άφωνα σύμφωνα τα ψιλά (κ,π,τ), φαινόμενο γνωστό ως ιωνική ψίλωση, και στην περίπτωση μας ο τύπος ('κί) πρέπει να γράφεται με απόστροφο για την συλλαβή που αφαιρέθηκε (ου)και με οξεία, γιατί κανονικά το ('κί) εκλαμβάνεται ως δισύλλαβη λέξη. Ο Πόντιος π.χ. όταν λέει " 'κί θέλω", εννοεί "δεν θέλω". Συγγνώμη που επεκτάθηκα τόσο.....

Είναν: Αντί του τύπου έναν. Έχουμε κράση φθόγγων. Ο τύπος "είνας" με "ει" ως συνδασμός του αρχαίου ελληνικού "εις" και του "ένας", για να φαίνεται ότι προήλθε από το "εις".

Ευρίουτον: παρατατικός του ρήματος ευρίομαι, ευφωνότερη μορφή του αρχαίου ευρίσκομαι.

Έκ' σεν: Αντί του κανονικού τύπου ήκουσεν. Με συγκοπή της συλλαβής (ου) και χωρίς το (κ) πριν από το ακόλουθό του (σ) να παράγουν (ξ), δηλαδή να έχουμε (έξεν). Η σωστή γραφή είναι έκ' σεν, για να καταδειχθεί η προέλευσή της από το ρήμα ακούω. Γράφουμε και σήμερα εκστρατεία, όχι εξστρατεία. Εκστομιζώ, όχι εξτομιζώ...

Ευρήκ'νε : Βρίσκουν. Από το θέμα του παρακείμενου του ρήματος ευρίσκω-εύρηκα ο πόντιος σχημάτισε ενεστώτα, ευρήκω,-εις,-ει.

Αράεψεν: αόριστος οριστικής του ρήματος αραιεύω, άλλος τύπος του γυρεύω, ψάχνω να βρω.

Ετσατσάλ(τ)σεν: αόριστος οριστικής του ρήματος τσατσαλίζω, από το επίθετο τσάτσαλος συν την παραγωγική κατάληξη -ίζω. Το επίθετο είναι μια πιο εύηχη μορφή του αρχικού ατάσθαλος (και νεοελληνικά άτσαλος), αυτός που δεν βρίσκεται στα φυσικά του μέτρα, στην φυσιολογική του κατάσταση, όπως θα τον περίμενε κανείς να είναι. Εδώ λέγεται με την έννοια του απογυμνώνω, ξεπουπουλίζω. (Εννοείται σαν κανονική η κατάσταση του πετεινού, όταν έχει φτερά και πούπουλα). Σε ότι αφορά στο ευηχότερο τσάτσαλος, παράβαλε το νεοελληνικό σκαντζόχοιρος αντί του ακανθόχοιρος, το (τ) ταυ σε παρένθεση του ρήματος ως ευφωνικό.

α) εποί'κεν: αντί του τύπου (ε)πεποίηκεν του ρήματος ποιέω-ποιώ, παρακείμενος οριστικής

β) αβαράδες: σύνθετη από το στερητικό (α) και την λέξη (βάρος), αργόσχολος, χωρίς έννοιες (βάρη)

γ) Ήμποιοι: λέξη σύνθετη από το αρχαίο υποθετικό σύνδεσμο (ήν=εάν) και την αόριστη αντωνυμία ποιος, ποια, ποιόν= κάποιος, ήμποιοι=αν κάποιος, όποιοι (τυχόν)

δ) Νουνίζ'νε: από το ουσιαστικό (νόος) ασυναίρετο και (νους) συνηρημένο ο Πόντιος παρήγαγε νέες λέξεις, τα ρήματα νοίζω= αντιλαμβάνομαι, εννοώ καθώς και το νουνίζω= σκέφτομαι.

ε) άρθωπος: άνθρωπος. Όταν μια γλώσσα απαλύνει τα δυσπρόφερτα συμφωνικά συμπλέγματα, κερδίζει σε μουσικότητα και ευφωνία.

ζ) καλλίον: συγκριτικός βαθμός επιρρήματος από το επίθετο καλός,ή όν. Ο θετικός καλώς και ο υπερθετικός κάλλιστα. Ο σωστός τύπος θα όφειλε να είναι (κάλλιον). Η μετάθεση του τόνου πιθανότατα κατά έλξη από το αρσενικό και θηλυκό του συγκριτικού βαθμού ο, η καλλίων.

Ηλίας Τριανταφυλλίδης
Φιλολόγος

ΤΟ ΜΗΝΥΜΑ ΤΟΥ ΝΕΟΥ Δ.Σ. ΤΗΣ ΛΕΣΧΗΣ

κατανομή αξιωματών

Συνέχεια από την 1η σελίδα

Αποχαιρετούμε αλλά δεν αποχωρίζομαστε τον π. πρόεδρο και νυν έφορο δημοσίων σχέσεων της λέσχης κ. Χαράλαμπο Καπουρτίδη και θέλουμε να τον ευχαριστήσουμε ιδιαίτερα που επί πενήντα συναπτά έτη υπηρέτησε τη λέσχη από όλες τις θέσεις και περιμένουμε τη στήριξη του όπου και όταν τον χρειαστούμε και τον έφορο Κ-Α Περιουσίας κ. Ηλία Απλακίδη που αποχωρούν εθελοντικά από το ΔΣ της λέσχης που επίσης τον ευχαριστούμε για την πολύπλευρη και συνεχή προσφορά του στο σύλλογο, ευχόμενοι υγεία και πρόοδο στη ζωή τους.

Η συγκίνηση αλλά και υπερηφάνεια που έχουμε την τιμή και την τύχη να ηγούμεθα ενός σπουδαίου και σημαντικού συλλόγου, με τη δική σας ψήφο, μας γεμίζει με ακλόνητη πεποίθηση ότι βρισκόμαστε στο σωστό δρόμο και μας δίνει το δικαίωμα αλλά και την υποχρέωση να δηλώσουμε ότι θα αγωνιζόμαστε:

* για να διατηρήσουμε την ιστορία, τον πολιτισμό, τις παραδόσεις και την ποντιακή διάλεκτο.

* για τη Διεθνοποίηση και τη Διεθνή Αναγνώριση και Καταδίκη της Γενοκτονίας των προγόνων μας, Ελλήνων του Πόντου.

* για τη σύσφιξη των σχέσεων με άλλα αδελφά σωματεία, την αλληλεγγύη και τη στήριξη όλων των ποντίων αλλά και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, όπου αυτά καταπατούνται.

* για την συνέχιση του αγώνα για την αλλαγή του νομικού και διοικητικού καθεστώτος του Ιερού Ιδρύματος «Παναγία Σουμελά», έτσι ώστε να αποκατασταθεί η νομιμότητα στον τρόπο διοίκησης και να επιτευχθεί η ουσιαστική ανιστόρηση της Ιεράς Μονής.

Όλοι μαζί σαν οικογένεια θα συνεχίσουμε και θα πορευτούμε με γνώμονα το καλό και την πρόοδο της Λέσχης μας. Σας θέλουμε όλους κοντά μας, μέλη και φίλους και ευχόμαστε η Παναγία Σουμελά να χαρίζει σε όλους υγεία, δύναμη, ατομική και οικογενειακή ευτυχία και κάθε επαγγελματική επιτυχία.

Για το Δ.Σ.

Ο Πρόεδρος
Τουμπουλίδης Νικόλαος

Η Γ. Γραμματέας
Τογκουσίδου Ευαγγελία

Θέρισμα

Στον Πόντο ο θερισμός έπαιρνε πανηγυρικό χαρακτήρα, όπως μαρτυρεί Δ. Κ. Παπαδόπουλος (Σταυριώτης). Κύριο όργανο του θερισμού ήταν το καγάν' ή δρεπάν' (το) και πιο σπάνια δερπάν'.

Στον Όφη το λέγανε δροπάν' και στη Νικόπολη δερπάντιν, ένα μικρό δρεπάνι με μακρουλό χέρι.

Πιο σπάνια χρησιμοποιούσαν την κερεντή, ένα μεγάλο δρεπάνι με λαβή, με την οποία θέριζαν όρθιοι και συνήθως τη χρησιμοποιούσαν για χόρτα ή τριφύλλι.

Το θέρισμα, κατά το πλείστον, γινόταν από γυναίκες και νέες κοπέλες, που με πολλή χαρά και με τραγούδια θέριζαν, χωρισμένες σε ομάδες, από το βράδυ. Τα τμήματα που θέριζαν από τη μια άκρη ως την άλλη άκρη του χωραφιού τα λέγανε αμνούς. Όταν ο αμνός άρχιζε με μεγάλο πλάστη συνέχεια στένευε και τελειώνει σε γωνία, λεγόταν ξιφάρ'.

Οι θεριστές και οι θερίστριες κρατούσαν με το δεξί χέρι το δρεπάνι, ενώ με το αριστερό τα στάχυα που κόβανε, ώσπου να συμπληρωθεί ένα χερόβολο. Δύο - τρία χερόβολα έκαναν ένα δεμάτ' (δεμάτι) κι αυτά τα μάζευαν όλα και σχημάτιζαν τα θεμώνια (θημωνιές). Καθώς παρατηρούσαν τις κοπέλες να θερίζουν οι Πόντιοι, επαινούσαν την αγαπημένη τους τραγουδώντας:

«Σον Αϊ-Λιάν αφκακέο' θερίζ' τ' εμόν τ' αρνόπον και ντ' έμορφα και νόστιμα κρατεί το καγανόπον».

Όταν άρχιζε το θέρισμα, έστηναν όρθιο το πρώτο δεμάτι, κι αυτός που το έκανε αυτό ευχόταν καλή αρχή, ενώ οι άλλοι θεριστές απαντούσαν άμποτε και τον χρόνο.

Όταν τελειώνει με το καλό ο θερισμός, κρεμούσαν μπρος στην πόρτα τους το αποθήρ', δηλ. ένα δεμάτι στάχυα με καρπούς, καλλιτεχνικά δεμένο, ενώ ο ιδιοκτήτης του χωραφιού φιλοδωρούσε τη θερίστρια, που πρώτη έβαζε μπρος στα πόδια του το πρώτο χερόβολο.

Ο λαός δεν άφηνε ασχολίαστη κι αυτή την παρουσία του ιδιοκτήτη στο χωράφι την ώρα του θερισμού, κι έτσι έγινε το τραγούδι:

«Θερίστ' αργάτ' θερίστ' αργάτ', θα σπάζω την κοσσάραν, κι αν 'κι τελείται το χωράφ', θα σπάζω την κασκάραν»

Αλώνισμα

Οι γυναίκες, όταν τελείωνε το θέρισμα, φορτώνονταν τα δεμάτια, αφού τα έκαναν σαλάκα και τα πήγαιναν στ' αλώνια, εκεί όπου θα γινόταν το αλώνισμα.

Το αλώνιν, έτσι λεγόταν στην Κερασούντα, Οινόη (Ούνγια), Νικόπολη, Τρίπολη, αλών' στα Κοτύωρα (Ορντού), Τραπεζούντα, Χαλδία, και αλώνιν ή αλώνι στη Νικόπολη.

Το αλώνι ήταν ένας συμπαγής κυκλικός χώρος που τον γάνωναν, δηλ. άλειφαν με χώμα ή πηλό το έδαφος, το έβρεχαν και μετά πατούσαν καλά την επιφάνειά του με μια πέτρα κυλινδρική, το κυλίντρ'.

Αφού τα ετοιμάζαν όλα, οι γεωργοί έλεγαν, εκρέμ'σα σ' αλών', δηλ. άπλωσα τα στάχυα στο αλώνι για αλώνισμα. Συνήθως το αλώνισμα γινόταν με βόδια, όπως φαίνεται κι από τη φράση τα καλά τα βούδα αγλήγορα κόφ'νε τ' αλών'.

Στα βόδια περνούσαν το αλωνοζύγονον (Χαλδία), δηλ. τον ειδικό ζυγό για το αλώνισμα, για να σύρουν από πίσω τους τα δουκάνια ή το τυκάν' (Τραπεζούντα), τουκάνιν (Κερασούντα), τουκάν' (Κοτύωρα), Σάντα, Τραπεζούντα, Χαλδία), τοκάν' (Χαλδία). Η λ. παράγεται από το τυκάνιον, που προέρχεται από το αρχαίο ουσιαστικό η τυκάνη.

Το τυκάν' ή τα δουκάνια απαρτιζόταν από δύο παράλληλα χοντρά σανίδια ενωμένα, που έφεραν από την κάτω επιφάνεια σφηνωμένους αιχμηρούς πυριτόλιθους ή κοφτερές σιδερένιες λάμες (βλ. «Λαογραφικά Λαραχανής», σελ. 22), για να

χωριστεί ο καρπός από τα στάχυα.

Με τον ίδιο τρόπο άλλωστε οι χωρικοί αλώνιζαν και στην περίοδο της γερμανικής κατοχής σε χωριά της Μακεδονίας και αλλού. Για να ενισχύσουν μάλιστα το βάρος επάνω στο τυκάν', ώστε να γίνει πιο εύκολος ο χωρισμός ου καρπού, τοποθετούσαν επάνω του κάποιο παιδί, δημιουργώντας μια ατμόσφαιρα διασκεδαστική για τα παιδιά, ιδίως αν τους έδιναν στο χέρι το βουκέντρ' (=ραβδί που κέντριζαν τα βόδια) και τα κερατίδια (= το σχοινί που δένουν στα κέρατα του βοδιού για να το οδηγούν), για να κρατούν τα ζώα.

Καθώς οι γεωργοί αλώνιζαν, προέτρεπαν τα ζώα με διάφορα επιφωνήματα, ώσπου να τελειώσουν το αλώνισμα. Στη συνέχεια γινόταν το βόρισμα ή ιβόρισμα, ή εβόριγμαν Ματσούκα) από το ρήμα βορίζω, που παράγεται από το ουσιαστικό βορέας.

Περίμεναν δηλ. να φυσήξει ο αέρας, οπότε και άρχιζαν το λίχνισμα με το αλωνίφταρον, το ειδικό ξύλινο φτυάρι για το αλώνισμα. Σήκωναν δηλ. το γέννημα ψηλά στον αέρα, για να ξεχωρίσει ο καρπός από τα άχυρα και για το σκοπό αυτό είχε κι άλλο εργαλείο, το δίκρανο με δύο δόντια ή χείλη που το λέγανε λεχμετέρ' καθώς ιβόριζαν μάλιστα, παρακαλούσαν τον αέρα να φυσήξει, για να τελειώσουν τη δουλειά τους, τάζοντάς του ότι θα του φτιάξουν ψωμάκι. «Φύσα αέρα, φύσα, θα ευτάμε σε κολοθόπον».

Οι πατέρες μας, θυμόσοφοι όπως ήταν, έλεγαν για κείνους που ανακινούσαν παλιές και ξεχασμένες υποθέσεις ή χρέη παλαιά αχύρα εβορίζ'.

Στη συνέχεια με το αλωνοκόσκινον συνέχιζαν το χώρισμα καρπού από άχυρα. Στο Σταυρί το λέγανε και αχυροκόσκινον ή λωροκόσκινον (=κόσκινο από λεπτές λωρίδες δέρματος σε διατακτική πλέξη). Μετά έκαναν το τεπούρισμα με το τεπούρ', δηλ. ξύλινο μονοκόμματο τον οποίο καθάριζαν τον καρπό από τις πέτρες και τον άγριο βίκο. Τον καρπό τέλος τον μετρούσαν με το κότ' ή χοινίκ' (χοίνις), που ήταν μέτρο χωρητικότητας (10-12 οκάδες), και στη συνέχεια έβγαζαν το σπόρο για τη νέα χρονιά, ενώ το υπόλοιπο μέρος το αποθήκευαν στα αμπάρια το και το άχυρο το μετέφεραν σο αχερών' (στον αχυρώνα τους).

Τα αλώνια, συνήθως, του κάθε χωριού ήταν συγκεντρωμένα σ' έναν τόπο που τον έλεγαν αλωνοτόπιν (πρβλ. Χαλδία). Ίσως έτσι η δύσκολη δουλειά του αλωνίσματος και ιβορίσματος να γινόταν πιο ευχάριστη, όταν έβλεπαν και γύρω τους άλλους συγχωριανούς τους.

Αργατία

Εκείνο όμως που είναι συγκινητικό και χαρακτηριστικό των προγόνων μας, είναι η αλληλεγγύη, η αγάπη και η συμπαράσταση προς τον πάσχοντα, τον ορφανό, τη χήρα. Έτσι, αν δεν μπορούσε κάποιος να θερίσει ή να αλωνίσει, δουλειές που δεν περιμένουν, γιατί υπήρχε πάντοτε ο κίνδυνος της πυρκαγιάς ή της καταιγίδας, τότε συγκεντρώνονταν πολλοί και χωρίς αμοιβή πήγαιναν και δούλευαν με χαρά, ώσπου να τελειώσουν τις δουλειές και αυτού που είχε την ανάγκη. Την προσφορά αυτή τη λέγανε αργατία.

Επίσης, για να δείξουν το σεβασμό και την τιμή προς τους προύχοντες του τόπου, σχημάτιζαν την τρανόν αργατίαν, η οποία και έπαιρνε πανηγυρικό χαρακτήρα.